

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα καλοκαίρια που ξεκινούσαμε για τις οικογενειακές διακοπές, ο πατέρας συνήθως είχε τον ρόλο του πλοηγού και του οδηγού. Εμείς, τα αδέρφια, μαλώναμε στο πίσω κάθισμα του αυτοκινήτου, ενώ η μητέρα είχε την αποκλειστική ευθύνη του χάρτη από τη θέση του συνοδηγού. Έτσι, αν χρειαζόταν να κάνουμε μια παράκαμψη ή αν, Θεός φυλάξει, χανόμασταν, το φταιξιμο έπεφτε, αδίκως, στη μαμά. Όχι δηλαδή ότι ο μπαμπάς κοίταζε και ποτέ τον χάρτη· προτιμούσε να μαθαίνει τους δρόμους και τη σειρά των οικισμών καθ' οδόν. Σήμερα, απλώς συμπληρώνουμε τον προορισμό μας στο GPS και ξεκινάμε, ελπίζοντας να αποφύγουμε χαμηλές γέφυρες και αδιέξοδα.

Αυτή η εικόνα συνοψίζει τον ρόλο της γεωγραφίας στην καθημερινότητά μας και δυστυχώς δείχνει πόσο περιορισμένος είναι στη ζωή πολλών ανθρώπων. Ας αποφύγουμε τη συζήτηση για το πώς έχει αλλάξει ο κόσμος της εργασίας και πώς απομονωνόμαστε όλο και περισσότερο από τους άλλους ανθρώπους ακόμη και μέσα στις ίδιες τις κοινότητές μας: σκεφτείτε μόνο τους χάρτες! Είτε μιλάμε για τους Lewis και Clark στις ΗΠΑ είτε για τον Flinders στην Αυστραλία ή για τον Livingstone στην Αφρική, οι μεγάλοι εξερευνητές δεν δημιούργησαν τους χάρτες για να τους υποβαθμίσουμε εν όψει της τεχνολογίας.

Η πρώτη γνωριμία με τη γεωγραφία γίνεται συνήθως με χάρτες και, παρόλο που οι συσκευές GPS αποδεικνύουν πόσο περιορισμένο είναι πλέον το ενδιαφέρον του κόσμου, οι χάρτες έχουν

κάνει μια θαυματική επιστροφή. Οι σύγχρονοι γεωγράφοι ενθουσιάζονται για τα «συστήματα γεωγραφικών πληροφοριών» (ΣΓΠ), αλλά και εσείς μπορεί, πιθανώς άθελά σας, να γίνεστε γεωγράφος τουλάχιστον μία φορά κατά τη διάρκεια της ημέρας στη δουλειά σας. Το διαδίκτυο κατακλύζεται από διαφόρων ειδών χάρτες, όπως χάρτες με δεδομένα, χάρτες που δείχνουν πού βρίσκονται οι φίλοι μας (ή τουλάχιστον πού βρίσκονται τα κινητά τους τηλέφωνα), χάρτες που δείχνουν πότε θα πλημμυρίσει το σπίτι μας, χάρτες που εντοπίζουν το πλησιέστερο εστιατόριο, χάρτες που μπορούν να μας δείξουν τα πάντα. Η γεωγραφία λοιπόν είναι εδώ για να μείνει – ένα ζωτικό κομμάτι της ζωής μας.

Το να είναι κανείς γεωγράφος στις πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα συνεπάγεται από τη μια ενθουσιασμό για τις ατελείωτες δυνατότητες ταξιδιών, μελέτης και ικανοποίησης, αλλά, από την άλλη, απογοήτευση για την έλλειψη πραγματικής συνεκτικής σκέψης στον κόσμο. Η γεωγραφία μπορεί να διαδραματίσει έναν μοναδικό και πολύτιμο ρόλο ενώνοντας τα νήματα που περιβάλλουν σύνθετα ζητήματα και να μας προσφέρει διαύγεια και συγκέντρωση. Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές, περισσότερο από οπουδήποτε αλλού, στο ζήτημα της κλιματικής αλλαγής.

Σε ολόκληρο τον κόσμο γνωρίζουμε ότι η χρήση ανανεώσιμων πόρων πρέπει να αποτελέσει θεμέλιο για τους απογόνους μας. Γνωρίζουμε επίσης ότι, σε τοπικό επίπεδο, τα καιρικά μοτίβα έχουν αλλάξει με την πάροδο του χρόνου, καθώς στο παρελθόν υπήρξαν κλιματικές διαφοροποιήσεις. Επιπλέον, γνωρίζουμε ότι τα επίπεδα διοξειδίου του άνθρακα αυξήθηκαν ραγδαία, αφού διευκολύναμε τη μεταφορά του άνθρακα από τις αποθήκες του εδάφους στην ατμόσφαιρα. Αλλά δεν είμαστε πραγματικά βέβαιοι ότι το κλίμα αλλάζει εξαιτίας του ανθρώπου. Πιθανώς να είναι έτσι, αλλά δεν έχει σημασία. Η πραγματικότητα είναι ότι κάποια στιγμή στο μέλλον, λόγω της συρρίκνωσης των αποθεμάτων των ορυκτών καυσίμων, θα πρέπει να απεξαρτηθούμε από αυτά.

Η γεωγραφία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε όλες τις πτυχές αυτού του ζητήματος και οι γεωγράφοι καλούνται να εντοπίσουν την απλή λογική οδό προς την εξήγηση του φαινομένου. Δεν έχει σημασία αν πρόκειται για προβληματισμούς που αφορούν την οικονομία λόγω της αύξησης των τιμών του πετρελαίου, το περιβάλλον ως προς τον αντίκτυπο της παραγωγής και της καύσης ορυκτών καυσίμων, την ανεπάρκεια των εθνικών αποθεμάτων ή την πολιτική όσον αφορά την επιρροή της μιας χώρας στις άλλες. Αυτό που έχει σημασία τελικά είναι ότι πρέπει να γίνουμε πιο βιώσιμοι, επομένως πρέπει να προσαρμόσουμε στους ανανεώσιμους πόρους, ενώ, παράλληλα, οι γεωγράφοι πρέπει να συνδυάσουν τα διαφορετικά πεδία έρευνας, ώστε να προσφέρουν νέες ιδέες για τη μετάβαση στο επόμενο στάδιο της ανάπτυξης.

Αυτό το ζήτημα αποτελεί τη σύγχρονη «μαλθουσιανή διαμάχη» (βλ. σελ. 118), τον ακρογωνιαίο λίθο της δημόσιας συνείδησης, καρπός της οποίας είναι εμπεριστατωμένα δημοσιεύματα αλλά και ανάλογες ασυναρτησίες. Πλέον έχουμε 24ωρο δίκτυο ειδήσεων και ζωντανή μπλογκόσφαιρα και έτσι διατηρούμε τη διαμάχη ζωντανή σε ολόκληρο τον κόσμο.

Ποιος να περίμενε ότι όταν μαθαίναμε τις πρωτεύουσες των πολιτειών των ΗΠΑ, τους μεγαλύτερους σε μήκος ποταμούς τού κόσμου και τις σημαίες των Ηνωμένων Εθνών, θα βάζαμε τα θεμέλια για ένα θέμα που γίνεται όλο και πιο επίκαιρο, καθώς ο κόσμος έχει γίνει πιο πολύπλοκος;